

VALLCORBA I ROCOSA, Jaume (2010): *Obra gramatical i lingüística completa*. Edició a cura de Josep FERRER i Lluís MARQUET. Volum 1. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 696 p.

Jaume Vallcorba i Rocosa (Barcelona, 1920-2010) va tenir un paper molt important en la represa, en la clandestinitat, de l'ensenyament de la llengua catalana, com a membre de la Delegació d'Ensenyament del Català (DEC), d'Òmnium Cultural, a partir de 1962. Va impulsar activament el *Bulletí Interior dels Seminaris d'Ensenyament del Català*, que al cap dels anys va esdevenir la revista *Escola Catalana*. També va col·laborar en la Junta Assessora per als Estudis de Català (JAEC) i, posteriorment, en l'organisme oficial que va assumir les seves funcions, la Junta Permanent de Català, de la qual, en el moment de la seva extinció, era vicepresident primer. L'any 1962 va rebre el Premi «Pompeu Fabra» dels Jocs Florals de la Llengua Catalana, celebrats encara a l'exili, i el 2003 el govern de la Generalitat de Catalunya li va atorgar la Creu de Sant Jordi.

L'obra lingüística de Jaume Vallcorba és força extensa i té un doble vessant: divulgació de múltiples aspectes de la normativa vigent, ja ben consolidats i establerts però no sempre perfectament assimilats per un gran nombre d'usuaris, i recerca sobre algunes qüestions de la llengua encara no prou ben resoltes, d'una manera molt especial l'ús problemàtic dels verbs *ésser* i *estar*, qüestió sobre la qual va arribar a ésser considerat l'especialista més destacat. Aquesta obra es va donar a conèixer a través d'algunes monografies d'extensió variable, de les pàgines del *Bulletí Interior dels Seminaris d'Ensenyament del Català*, del *Bloc Maragall* (de 1964 a 2005), publicat per l'editor Miquel Arimany, i, en els darrers temps, de la revista *Llengua Nacional*. Una selecció dels articles, d'extensió breu, apareguts als fulls diaris del *Bloc Maragall*, concretament els dels anys 1964 a 1978, havia estat aplegada en el volum *Punts essencials de català en lliçons breus* (Editorial Miquel Arimany, SA, 1978). Jaume Vallcorba va deixar també diversos treballs inèdits.

Els lingüistes Josep Ferrer (i Ferrer) i Lluís Marquet, la inesperada defunció del qual, el març de 2011, tant hem lamentat, van decidir que l'enorme obra lingüística de Jaume Vallcorba, en una bona part dispersa i de molt difícil accés, mereixia d'ésser aplegada i editada en el seu conjunt, de manera que quedés permanentment a la disposició de tots els estudiosos i les persones interessades. Es proposaven una tasca ingent, no exempta de dificultats, però hi han treballat profícuaement durant una colla d'anys i l'obra ja està pràcticament enllestida del tot. S'ha previst que ocupi tres volums, dels quals pel mes de desembre de 2010 va aparèixer el primer, que va ser presentat en un acte que va tenir lloc al local d'Òmnium Cultural, al cap de tres mesos de la mort de l'autor.

Aquest primer volum de l'*Obra gramatical i lingüística completa* de Jaume Vallcorba i Rocosa comprèn els treballs següents: *Sobre el règim dels verbs ésser i estar*, treball que duia el títol original *Notes sobre els verbs ésser i estar*, i amb el qual l'autor va guanyar el Premi «Pompeu Fabra» dels Jocs Florals de la Llengua Catalana celebrats a Marsella el mes d'octubre de 1967; *La campanya lingüística de L'Avenç*, un estudi fins ara inèdit, el recull d'articles procedents del *Bloc Maragall*, que ja havia estat publicat anteriorment amb el títol *Punts essencials de català en lliçons breus*, ja esmentat, que n'aplega 337, efectivament brevíssims, normalment d'intenció didàctica, però que ofereixen també un bon nombre d'observacions originals; un altre estudi inèdit, *Els mots parasintètics en català*, datat l'any 1978, i els tres estudis monogràfics que Vallcorba va dedicar a l'ús dels verbs *ésser* i *estar*: en primer lloc, *Els verbs ésser i estar en català*, el principal dels seus treballs sobre aquesta qüestió, en què aplega i articula orgànicament tots els que hi havia dedicat anteriorment, i que serà per a l'autor una obra de referència constant, *Història dels verbs ésser i estar (en català i en castellà)*, reproducció d'un text aparegut el 1996, en què justifica, algunes vegades polèmicament, les conclusions del llibre anterior, i el treball fins ara inèdit, *El sorprenent camí de ser a estar*, que duu el subtítol *Per què el castellà féu parcialment aquesta evolució i per què el català no l'ha feta*, i una indicació segons la qual ha d'ésser considerat la segona part del segon dels tres treballs d'aquesta sèrie.

Segons indiquen Josep Ferrer i Lluís Marquet en la nota editorial el criteri bàsic d'aquesta edició ha estat de mantenir-la fidel als textos originaris, criteri, però, modulats per uns altres. Així, ens diuen,

hi ha hagut l'esmena de determinades formes lèxiques i sintàctiques que l'autor va encomanar als curadors i al corrector, a fi d'acordar la redacció del conjunt de treballs amb els criteris gramaticals que ell tenia en aquells moments. No hi ha dubte que es refereixen, molt especialment, a l'ús del pronom fort *ell* (i flexió) referit a inanimats i al dels possessius, en lloc del pronom *en*, com a representació anafòrica del terme determinatiu del complement directe, que Vallcorba havia combatut amb decisió sense tenir en compte els nombrosos exemples d'aquests dos usos que es podien trobar fàcilment en els seus treballs anteriors. La revisió general va anar a càrrec de Jem Cabanes, d'una competència ben acreditada, el qual, a més, va tenir l'oportunitat de mantenir un diàleg constant amb l'autor, circumstància òptima per a la consecució d'un resultat plenament satisfactori.

Caldria dir un parell de mots del disseny de la portada, que és una mostra més d'aquesta trista i aberrant subjecció a la infecta tirania dels dissenyadors gràfics: el nom de l'autor, escrit en negatiu sobre un fons verd pàl·lid, és pràcticament il·legible. Que un responsable editorial es pugui inhibir de detalls tan essencials ens resulta verament incomprensible.

Pel que fa a l'aparició dels volums segon i tercer, segons una recent declaració de Josep Ferrer s'ha previst per al 2011 i el 2012, respectivament.

Albert JANÉ
Institut d'Estudis Catalans

VENY, Joan / PONS I GRIERA, Lúdia (2008): *Atlas Lingüístic del Domini Català. Volum IV. 9. El camp i els cultius*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 432 p.

VENY, Joan / PONS I GRIERA, Lúdia (2010): *Atlas Lingüístic del Domini Català. Volum V. 10. Indústries relacionades amb l'agricultura. 11. Els vegetals*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 432 p.

A publicação dun novo volume dun atlas en curso é sempre unha boa noticia, acollida cunha mestura de xúbilo e de renovada esperanza polo reducido grupo dos que participamos en obras de cartografía lingüística e por toda a compañía, por fortuna máis extensa, dos investigadores e investigadoras interesados na variación xeolingüística. Convencidos como estamos do alto valor científico, social e cultural deste tipo de empresas —aínda que custosas e moi dilatadas no tempo—, vivimos permanentemente co temor de que continxencias internas ou externas, alleas aos nosos fins e determinación, as frustren e non sexamos quen de dalas levado ao seu termo.

Saudamos nesta ocasión a publicación de dous volumes do *Atlas lingüístic del domini català*, que fan o cuarto e quinto dunha serie comezada, despois dunha longa espera, en 2001 e para a que se prevé un total de 9 tomos. Cunha cadencia regular e cumprindo co programa temático, na orde establecida xa desde o propio cuestionario, o equipo redactor foinos ofrecendo un volume coa cartografía das respostas referidas ao corpo humano e as súas enfermidades, en 188 mapas (*Volum 1. Introducció, 1. El cos humà. Malalties*, 2001); un volume dedicado á casa, á vida doméstica e á vestimenta, con 269 mapas (*Volum 2. 2. El vestit. 3. La casa i ocupacions domèstiques*, 2003); e un volume de contido máis heteroxéneo, dedicado á familia, ás crenzas, aos xogos, ao tempo cronolóxico e meteorolóxico, á topografía..., cun total de 291 mapas (*Volum 3. 4. La familia, cycle de la vida. 5. Món espiritual, l'Eglésia, Festes relixiosas, Crences. 6. Jocs. 7. Temps cronològic, Meteorologia. 8. Topografia*). Tódolos volumes contan coas necesarias introducións, con listas de palabras non cartografadas, con índices e cun amplo e rico álbum gráfico, formado por debuxos feitos durante a recolleita de campo e, sobre todo, por fotografías.

Fixemos referencia máis arriba á longa espera e non quixeramos adentrarnos na presentación dos novos volumes sen volvermos poñer o acento sobre ela, por un exercicio necesario de memoria, para que se coñezan as dificultades contextuais en que nace un atlas e, en definitiva, para que se comprenda e valore xustamente o esforzo adicional que cómpre facer para poder sacalo adiante. Segundo explican